

Zagreb dok ga još ni bilo - prije 1094. godine

Gregl, Zoran

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **2014**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:300:945885>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[AMZdepo - Repository of the Archaeological
Museum in Zagreb](#)

**ZAGREB WHILE IT WASN'T
BEFORE THE YEAR 1094**

Kad su 1990. godine Zoran Gregl, Nenad Jandrić i Željko Kovačić pokrenuli projekt «Zagreb dok ga još ni bilo – prije 1094. godine», malo tko je očekivao da će četvrt stoljeća kasnije na području grada Zagreba biti obilježeno dvanaest lokacija, točnije 12 arheoloških i paleontoloških lokaliteta na kojima su otkriveni materijalni ostaci naše davne, pa i pradaevne baštine. Za razliku od uvrijeđene prakse kojom se građane nastoji privući u muzeje, ova su se tri autora odlučila na drugačiji pristup popularizaciji baštine te su nalaze pronađene na prostoru grada Zagreba “izvukli” iz muzeja i predstavili ih tamo gdje su zapravo i otkriveni. Naravno, *in situ* se uvijek postavljaju kopije, dok su originali i dalje pohranjeni u muzejima. Jedini izuzetak ovom pravilu je krunište stele iz Gornjeg Bukovca - koje je u privatnom vlasništvu - i koje je uistinu ostalo tamo gdje je i pronađeno. Svi ostali nalazi su predstavljeni replikama-oponašcima napravljenima prema izvornim predlošcima iz Arheološkog muzeja u Zagrebu te Hrvatskog prirodoslovnog muzeja.

Bitno je napomenuti da ovaj projekt nije zaključen, već ide dalje – autorska trojka, uz logistiku Arheološkog muzeja u Zagrebu planira tako obilježiti mjesto na Kaptolu gdje je pronađena starohrvatska nekropola, u Podsusedu pak mjesto nalaza rimske stele stogodišnjaka Adjetumara i pedesetogodišnje mu supruge Sporile, a u pripremi su i planovi za daljnja obilježavanja nalazišta. Ljubav autora prema Zagrebu i njegovoj baštini obilježila je i njihov višedesetljetni bogati znanstveni i stručni opus, te nema sumnje da će s jednakim žarom i u nadolazećim godinama svojim sugrađanima ukazivati na nepoznatu im prošlost.

Naposljetku, valja istaknuti i zahvaliti se Gradskom uredu za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba koji je od samog početka prepoznao važnost ove akcije te ju financijski neprestano podupire.

In 1990 Zoran Gregl, Nenad Jandrić and Željko Kovačić initiated the project “Zagreb while it wasn’t – before the year 1094”; few believed at the time that a quarter of a century later as much as 12 locations in the area of Zagreb would be marked in some way – more precisely, 12 archaeological and paleontological sites at which material remains of our ancient and primordial heritage have been discovered. Contrary to the established practice of drawing the public to museums, these three authors have decided to approach the popularisation of heritage in a different way and have “taken out” the finds from the Zagreb area from the museums and presented them where they were actually discovered. Naturally, the original objects are kept in museums themselves, while the onsite objects are always copies. A single exception to this rule is a top of the Gornji Bukovac stela, privately owned, which is actually exhibited at the exact site where it was found. All other finds are represented by replicas made according to the originals kept at the Archaeological museum in Zagreb and Croatian natural history museum.

It is important to emphasize that the project is ongoing – the three authors, supported by the Archaeological museum in Zagreb, intend to commemorate the location at Kaptol where an early mediaeval necropolis was found, also the location where a stela of a centenarian Adjetumar and his fifty year old wife Sporila was found in Podsused, and are also preparing to mark other sites of similar nature. Their love for Zagreb and its heritage has also influenced their scientific and professional work, and there is no doubt that they will continue with similar passion to point out to their fellow-citizens a past unknown to them.

Finally, we are happy to be able to express our gratitude to the City of Zagreb office for education, culture and sport that has from the beginning recognized the importance of this project and supported it unremittingly.

ZAGREB: TRAGOVI VREMENA U PROSTORU

...Tako se događa da neki predmet što je nađen na jednome mjestu, obilježio ga i odredio mu vrijeme i značenje - prehistorijska zemljana posuda, rimski nadgrobni natpis, nakit iz brončanog doba ili bilo koji uporabni predmet iz daleke prošlosti – završi svoje putovanje u skladištu muzeja. A ne bi li bilo prirodnije da bude izložen tamo gdje je i nađen i da nas na taj način trajno podsjeća na minulo doba?

4 Upravo je to bila zamisao Zorana Gregla, Nenada Jandrića i Željka Kovačića, te suradnika u Arheološkom i Hrvatskom prirodoslovnom muzeju. Možemo li proći nezainteresirano kad se u Petrinjskoj ulici, koja svojom arhitekturom prvenstveno svjedoči o 19. stoljeću, suočimo s portretom bradatog Rimljanina (možda čak nekog rimskog cara) ili kad na križanju Savske i Vukovarske ugledamo uzidani glineni vrč za pepeo pokojnika iz 1.-2. stoljeća ili kad nas na renesansnoj kaptolskoj kuli dočeka natpis Gaja Julija Paterna što ga je prije 1900 godina postavio na grob svoje supruge “kakovih je malo” ili kad na župnoj crkvi u Stenjevcu podignutoj u 18. stoljeću ugledamo naušnice iz starohrvatskog groba iz 12. stoljeća. Ništa manje neće biti neočekivan susret niti s kosti iz kuka šest metara visokog mamuta izložena u danas sasvim “pitomoj” i civilnoj Frankopanskoj ulici.

Nakon pobuđenog zanimanja, svi ti predmeti, ulomci i ostaci (odnosno njihove vjerne kopije), što bi nas u vitrinama muzeja ostavili hladnima, na mjestu gdje su nađeni izazivaju u nama snažan doživljaj povijesnog vremena. I sasvim mali predmet svojim autentičnim oblikom i namjenom što je često već odavno umrla kao i oni što su ga oblikovali i upotrebljavali, dovoljan je da nas kao najsavršeniji stroj za putovanje vremenom prenese stotinama i tisućama godina unazad i potakne na razmišljanje o protjecanju vremena i na pomisao o svima onima što su prije nas živjeli i kretali se ovim prostorima.

Radovan Ivančević
govor na otvaranju u Galeriji Modulor
Zagreb, 6. svibnja 1998.

ZAGREB: REMNANTS OF TIME IN SPACE

...So it occurs that an object found in a certain place, marking the time and significance of that place – a prehistoric pottery vessel, a Roman funerary inscription, jewellery from the Bronze Age, or any other object of everyday use from the distant past – ends its journey in the storerooms of a museum. And would it not be more natural for it to be displayed at the very spot where it was found, so as to remind us permanently of the times gone by?

5 That was the idea of Zoran Gregl, Nenad Jandrić and Željko Kovačić, and associates in the Croatian Natural History Museum and the Archaeological Museum in Zagreb. Could you pass through Petrinjska Street, whose architecture primarily bears witness to the 19th century, and show no interest, when suddenly you come face to face with the portrait of a bearded Roman from the 3rd century AD (perhaps even some Roman emperor)? Or, when at the intersection of Savska Road and Vukovar Avenue you come across an immured clay jug for the ashes of a deceased individual from the 1st – 2nd centuries AD? What about the Renaissance tower of the cathedral enclosure which awaits you with the inscription of Caius Iulius Paternus who wrote, over 1900 years ago, “such wives are rare” on the tombstone of his wife, or the parish church in Stenjevec, erected in the 18th century, where you can see earrings found in an early Croatian grave from as early as the 12th century? You would be nothing less surprised if you found a hip bone of a six meter high mammoth exhibited in what is today an entirely “tame” and civil Frankopanska Street.

All of these objects, fragments, and remains (or rather their convincing copies), which would make us indifferent if we saw them in display cases of museums, provoke a forceful experience of history found at the site of their discovery. Even an entirely tiny object, with its authentic form and a purpose that has died away a long time ago, as well as those who made and used it, is sufficient to transport us like the most perfect time-travelling machine across centuries and millennia into the past, and to make us think about the flow of time and thoughts of all those who lived before us and moved through these areas.

Radovan Ivančević
Gallery Modulor
Zagreb, January 6 1998

ZAGREB DOK GA JOŠ NI BILO - PRIJE 1094.

ili kratka povijest postavljanja spomenika

Godine 1990. započele su pripreme za proslavu 900-te obljetnice osnutka zagrebačke biskupije (1094. godine) što se ujedno slavi i kao “rođendan” Zagreba. U tom se trenutku pojavila zamisao da osim velike izložbe na kojoj bi bio prikazan najznačajniji arheološki materijal od paleolitika do 11. st. budu obilježeni i najvažniji arheološki i paleontološki lokaliteti na području grada i to tako da se naprave kopije predmeta koji su pronađeni na tom mjestu, a originali se čuvaju u Arheološkom i Hrvatskom prirodoslovnom muzeju. Na taj je način napravljena svojevrsna inverzija tj. umjesto da posjetilac odlazi u muzej gdje u vitrini može vidjeti određeni eksponat, vjerna kopija tog predmeta ga čeka u svakodnevnom životu - na ulici, u izlogu ili u kazalištu. Dokazano je da Zagreb kao grad nema kontinuitet urbanog života od antike, kao što je slučaj s mnogobrojnim dalmatinskim gradovima, ali postoji kontinuitet života koji je rezultirao osnutkom grada u ranom srednjem vijeku. Poznato je da se biskupije ne smiju osnivati u nenaseljenim ili slabo naseljenim regijama pa nam već taj podatak, uz obilje arheološke građe iz starijih razdoblja, jasno govori da je tu naselje postojalo i prije 1094. godine. I tu leži osnovni razlog za uključivanje arheologije.

Naša priča je započela u listopadu 1990. godine u središtu Kerestince, malog mjesta na periferiji Zagreba; tu je bila postavljena kopija rimskodobne stele Poncija iz 3. st. poslije Krista. O uspješnosti projekta najrječitije govori reakcija domicilnog stanovništva koje je dotad neugledno križanje u centru naselja preuredilo u trg i oficijelno ga prema rimljaninu Ponciju čiji se spomenik tu nalazi imenovalo Rimskim trgom.

Sljedeća četiri spomenika realizirana su tijekom 1992. godine; najprije je to bio “Rimljanin u Petrinjskoj ulici” a potom i “Mamut u Frankopanskoj ulici”. Iznenađenje je bilo veliko jer prosječni stanovnik Zagreba na spomen antike ili Rimskog Carstva najprije pomisli na pulsku arenu, Dioklecijanovu palaču u Splitu, ili forum u Zadru a niti ne pomisli da su arheolozi na širem zagrebačkom području registrirali više od 120 rimskodobnih nalazišta. Jedan takav lokalitet udaljen je pedesetak metara od Trga bana Josipa Jelačića u Petrinjskoj 3 – mramorna glava bradatog muškarca iz 3. st. poslije Krista. Realna je opcija da se tu radi o prikazu jednog od rimskih careva iz tog razdoblja. U Frankopanskoj, na mjestu gdje se danas nalazi Dramsko kazalište Gavella, pronađena je kost kuka vunenog mamuta i odmah nakon postavljanja odljeva (original se čuva u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju) mala kazališna scena dobila je novo ime – scena Mamut. Treće obilježje iz te godine uzidano je u cinktor crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Stenjevcu. Riječ je o mramornoj ploči na kojoj je uklesan tekst koji upozorava na postojanje rimskodobnog naselja i starohrvatskog groblja na tom mjestu. Budući da je stenjevečka crkva proštenjarska, ploča je otkrivena na blagdan Velike Gospe i od svih otkrivanja spomenika ovo je bilo najmnogoljudnije – nazočilo je više tisuća vjernika! Neposredno pred početak 2. svjetskog rata, 1940. godine, na križanju Savske i Varaždinske ceste - danas Ulice grada Vukovara – prigodom iskopa zemlje za temelj zgrade u kojoj se trenutačno nalazi pivnica „Zlatni medo” pronađena su dva rimska paljevinska groba iz 1.-2. st. poslije Krista. Mjesto je obilježeno spomen-pločom s reljefom keramičkog vrča s dvije ručke koji je

ZAGREB WHILE IT WASN'T - BEFORE THE YEAR 1094

A short history of erected monuments

The year 1990 marked the beginning of the preparations for the 900th anniversary of Zagreb Diocese (established in 1094, the date taken as the “birthday” of Zagreb). While a large exhibition of the most significant archaeological material from the Palaeolithic times to the 11th century was being set up, the idea came up to mark the most important archaeological and paleontological sites in the Zagreb region. The idea was to put up the copies of the original monuments, kept in the Archaeological Museum in Zagreb and the Croatian Natural History Museums, on their original sites. Visitors, instead of coming to see the exhibits in the museums, would find their faithful copies in their everyday lives – in the streets, a shop window or at the theatre. It has been proved that, unlike numerous Dalmatian towns, Zagreb does not have a continuous urban life originating in Antiquity. Still, there was a continuity of life which resulted in the foundation of a town in the early Middle-Ages. It is a known fact that dioceses may not be established in uninhabited or rarely inhabited areas. This very fact, alongside the rich archaeological material from the early times, indicates that a settlement existed here long before 1094. That is why archaeology was included in this project.

Our story begins in October 1990 in the centre of Kerestinec, a village in the suburbs of Zagreb; a copy of a tombstone portraying Pontius dating from Roman times (3rd century AD) was set up. The success of the project can best be seen from the fact that until then the insignificant crossroad was turned into a square and named The Roman Square by the inhabitants of Kerestinec.

The following four monuments were set up in 1992. The first was “The Roman citizen in Petrinjska Street”, then “The mammoth in Frankopanska Street”. The citizens of Zagreb were greatly surprised because the Antic times are usually associated with the amphitheatre Arena in Pula, Diocletian’s palace in Split or the forum in Zadar. An average citizen is not aware that archaeologists have registered more than 120 Roman sites in the wider Zagreb area. One of those sites is only fifty meters away from the central Zagreb square, in 3 Petrinjska Street – a marble statue of a bearded man’s head, dated to the 3rd century AD. It is assumed that it represents one of the Roman emperors of the time. A hip bone of a woollen mammoth was discovered during the construction of a building which today hosts the Gavella Theatre in Frankopanska Street. Soon after the cast of the hip bone was unveiled (the original is in the Croatian Natural History Museum), Gavella’s small theatre hall was renamed into “The Mammoth Hall”. The third monument that year was set up in the church of the Assumption of the Virgin Mary in Stenjevec. It is a marble slate with an engraved text which alludes to the existence of a Roman settlement and an Old Croatian graveyard. Being a parish fair church, the slate was unveiled on the Feast of the Assumption holiday and it was the most crowded event since the beginning of the project – more than one thousand parishioners were present! Not long before the outbreak of the Second World War in 1940, two Roman incineration graves from the 1st-2nd century AD were

pronađen u jednom od grobova. Zanimljivo je napomenuti da je obavijest o otkriću grobova u Muzej prosljedio graditelj objekta ing. Mate Crnić i trebalo je proći više od pola stoljeća do svečanog otvaranja obilježja koje su popratila gotovo sva sredstva javnog priopćavanja da bi se u njima prepoznao i sam ing. Crnić koji je nakon 54 godine ponovo došao u Arheološki muzej i još jedanput ispričao sve detalje o davnom otkriću.

Banjavčičevu ulicu uredio je 1993. godine brončani kipić rimskog boga Jupitera iz 3. stoljeća čiji je original pronađen između dva svjetska rata, ali je ostao u privatnom vlasništvu te je u međuvremenu zagubljen i nikad nije dospio u muzej tako da je ova kopija napravljena na osnovi sačuvanog opisa i fotografije.

Vrlo je intrigantan natpis s jednog rimskodobnog nadgrobnog spomenika iz 1. st. poslije Krista; postavljen je na sjevernoj kaptolskoj kuli ispred Katedrale a na njemu Gaj Julije Paterno spominje svoju Salviju kao suprugu kakvih je rijetko. Spomenik je postavljen 1994. godine, a original se čuva u Arheološkom muzeju.

Od svih lokaliteta samo je jedan obilježen originalnim spomenikom – kruništem rimske stele iz 2.-3. st. poslije Krista, a razlog tome leži u činjenici da je riječ o privatnom vlasništvu obitelji Milčec na Gornjem Bukovcu kbr. 1.

Naš najveći zalogaj svakako je bio tzv. kit u Podsusedu s obzirom na to da je riječ o 6 metara dugačkom kosturu kita izrađenom od inox čelika. Tim je područjem kit plivao prije 12-tak milijuna godina, a prema mjestu nalaženja u stručnu paleontološku literaturu uveden je kao “Mesocetus agrami” ili “zagrebački kit” pa je tako Zagreb postao jedini kontinentalni grad u Europi po kojem se imenuje jedan morski sisavac, točnije kit.

Najraniji dokaz o kršćanstvu u Zagrebu potječe iz 5. stoljeća i radi se o brončanoj uljanici u obliku janjeta s Kristovim monogramom, a kako je pronađena na Mirogojskoj cesti tu je postavljena i njezina, nešto uvećana, replika.

Na širem području grada dosad je otkriveno desetak rimskodobnih kamenih nadgrobničkih spomenika - stela. Vrlo su atraktivne i pogodne za izlaganje na javnim prostorima pa smo ih dosad na tri mjesta predočili javnosti: u Kerstincu, na Kaptolu i Gornjem Bukovcu. Četvrta stela, Egnatuleja Florentina, najpotpunije je sačuvana od svih već izloženih, a na svoje se mjesto vratila u park Ribnjak nakon punih sto i četrdeset godina.

U okviru projekta „Zagreb dok ga još ni bilo – prije 1094. godine” obilježeno je s 11 replika i 1 originalom 12 lokaliteta – od najstrožeg središta grada do njegove periferije. No to nije bilo sve; gotovo za sve lokalitete otisnute su pozivnice za otvorenje i razglednice, a upriličeno je i više popratnih izložbi – od retrospektive u Galeriji Modulor, koju je otvorio eminentni povjesničar umjetnosti prof. dr. Radovan Ivančević – pa do manjih izložbi tematski vezanih uz pojedine projekte, npr. vezano uz zagrebačkog kita u Muzeju grada Zagreba, Galeriji Idealan grad, dvorani Sutinska vrela u Podsusedu itd. U pivnici „Zlatni Medo”, Savska 56 je postavljena 2007. godine vitrina s prezentacijom akcije.

Još na samom početku akcije, 1991. godine, na Zagrebačkom salonu arhitekture dobivena je prva nagrada u sekciji Prijedlog, no tu se nije stalo – neki projekti su realizirani, novi su u pripremi – i jednom rječju akcija o arheološkim i paleontološkim spomenicima u Zagrebu ide dalje.

discovered at the crossroads of Savska and Varaždinska Street (today's Vukovar St.) during the construction of a building. The place was marked with a memorial slate containing a relief of a double handle pottery pitcher which was found in one of the graves. Interestingly, Mate Crnić, the builder who initially informed the authorities about the discovery, was informed about the ceremony from the media and came to The Archaeological Museum 54 years later to speak once again about his long-past discovery.

In 1993, Banjavčičeva Street was decorated with a bronze statue of Jupiter from the 3rd century AD. The original was discovered between the two World Wars but remained in private ownership and never reached the museum. This copy was made according to the preserved description and a photograph.

The inscription on a Roman tombstone from the 1st century AD is very interesting. It was put up on the northern tower in front of the Cathedral on Kaptol. The inscription is by Gaius Julius Paternus, and in it he glorifies his wife Salvia. The monument was put up in 1994. The original is in The Archaeological Museum in Zagreb.

Only one of the sites has been marked with the original monument – it was a crenelation of a Roman tombstone from the 2nd to the 3rd century AD. It is in private property of the Milčec family, who live at 1 Gornji Bukovac.

The whale in Podsused has been the biggest challenge of the project: the skeleton was made from stainless steel and measured 6 meters in length. The whale used to swim in that area some 12 million years ago. According to the place of discovery, it was listed in paleontological literature under the name of “Mesocetus agrami” or “the Zagreb whale”, which makes Zagreb the only continental town in Europe which gave its name to a sea mammal.

The earliest proof of Christianity in Zagreb dates back to the 5th century AD. It is an oil lamp in the shape of a lamb with Christ's initials. Its slightly enlarged replica was unveiled at Mirogojska Street, where it was found.

To date, a dozen of Roman period gravestones, or steles, were found in Zagreb wider city area. They are very attractive and suitable for display in public spaces; so far we presented them to the public in Krestinec, Kaptol and Gornji Bukovac. The Fourth stele, the one of Egnatulo Florentino, is the most preserved and it is back at its place in the Ribnjak Park after one hundred and forty years.

The project “Zagreb while it wasn't – before the year 1094” has marked 12 sites with 11 copies and 1 original monument. The sites spread from the very centre of the town to its suburbs. Invitations to all opening ceremonies and picture postcards have been printed. Several accompanying exhibitions have been organized: the retrospective at the Modulor Gallery which was opened by the renowned art history expert, Professor Radovan Ivančević, and several smaller topical exhibitions, e.g. the Zagreb whale project in The Zagreb City Museum, The Ideal Town Gallery, and Sutinska Vrela Hall in Podsused, among others.

At its very start, in 1991, the project was awarded first place at The Zagreb Architecture Salon, in the Proposals section. However, the project has not ended yet. Some projects have been realized, some are in preparation. All in all, our archaeological and paleontological monuments of Zagreb project is still ongoing.

realizirano:

1. **KERESTINEC** – nadrobni spomenik Poncija
2. **PETRINJSKA ULICA** – mramorna glava Rimljanina
3. **FRANKOPANSKA ULICA** – kost kuka mamuta
4. **STENJEVEC** – župna crkva – ploča
5. **KRIŽANJE SAVSKE I VUKOVARSKJE** – ploča s reljefom
6. **BANJAVČIĆEVA ULICA** – brončani kipić boga Jupitera
7. **KAPTOL** – nadrobni spomenik Akonije Salvije
8. **GORNJI BUKOVEC** – krunište stele
9. **PODSUSED** – kostur kita
10. **MIROGOJSKA CESTA** – ranokršćanska svjetiljka
11. **PARK RIBNJAK** – nadrobni spomenik Egnatuleja Florentina
12. **TRG BANA J. JELAČIĆA** – novac rimskog cara Dioklecijana

u pripremi:

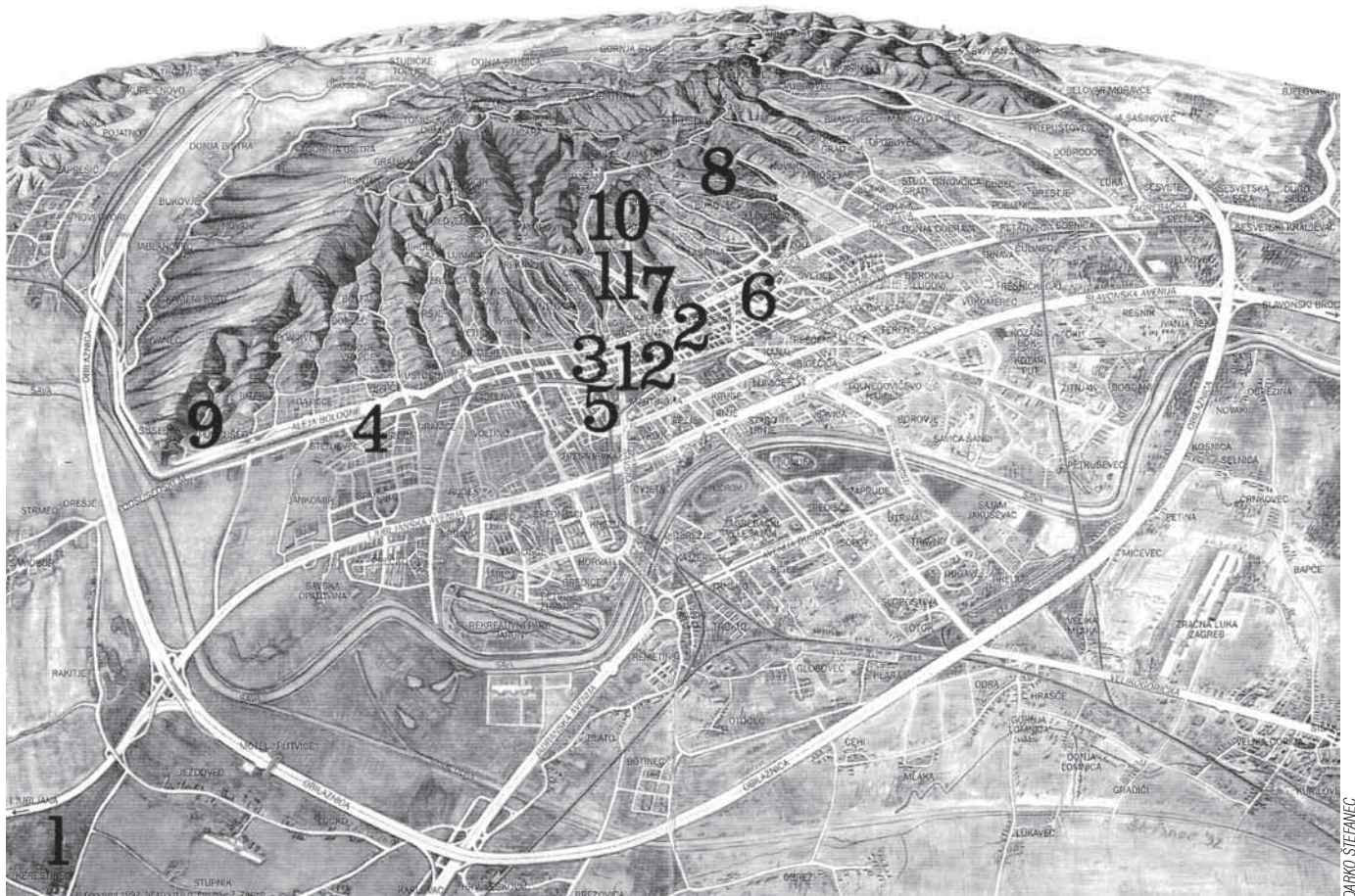
- a: **PODSUSED** – nadrobni spomenik Adjetumara i žene Sporile
- b: **KAPTOL** – starohrvatske naušnice

realized:

1. **KERESTINEC** – Pontius tombstone
2. **PETRINJSKA STREET** – marble head of a Roman man
3. **FRANKOPANSKA STREET** – mammoth hip bone
4. **STENJEVEC** – parish church – a tablet
5. **SAVSKA AND VUKOVARSKA CROSSROADS** – tablet with a relief
6. **BANJAVČIĆEVA STREET** – bronze statue of Jupiter
7. **KAPTOL** – tombstone of Aconia Salvia
8. **GORNJI BUKOVAC** – tombstone crenellation
9. **PODSUSED** – ubale skeleton
10. **MIROGOJSKA STREET** – early Christian oil lamp
11. **RIBNJAK PARK** – tombstone of Egnatuleius Florentinus
12. **JELAČIĆ SQUARE** – emperor Diocletianus coin

in course of preparation:

- a: **PODSUSED** – tombstone of Adietumarus and wife Sporila
- b: **KAPTOL** – Old Croatian earrings

PONCIJE U KERESTINCU

Kameni nadgrobni spomenik Poncija pronađen je pod konac 19. stoljeća u blizini Kerestince, a od 1896. čuva se u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Trenutačno je izložen u Lapidariju muzeja. Spomenik je zbog svoje rustične izrade vrlo zanimljiv i možemo pretpostaviti da ga je tijekom 3. stoljeća poslije Krista isklesao neki domaći majstor te ga postavio na jednoj od mnogobrojnih rimskih nekropola na zagrebačkom području, a u blizini prometnice koja je spajala Emonu (Ljubljana) i Sisciju (Sisak).

Spomenik je načinjen od vapnenca, ne naročito kvalitetnog kamena, pa je i dosta oštećen. No usprkos tomu, na njemu su jasno vidljivi likovi pokojnika i dio natpisa na osnovi kojega možemo zaključiti da je na tom mjestu bila pokopana jedna obitelj, glava obitelji zvala se Poncije (*lat. Pontius*), ženino ime nije nam poznato, ali se zato spominje neki Marko za kojega nemamo podataka o tome u kakvoj je vezi bio s prva dva lika. Spomenik je otkrio povjesničar umjetnosti Darko Schneider.

Pontius

Pos(u)it si(bi)

(e)t co(niu)g(i)

(e)t M(arco)

Poncije

postavio sebi

i supruzi

i Marku

Prijevod: Ivica Degmedžić

Projekt: Dunja Gerić

Izrada odljevka: Slavimir Slaviček

Otkriven: 14. 10. 1990.

PONTIUS IN KERESTINEC

The tombstone of Pontius was discovered at the end of the 19th century in the vicinity of Kerestinec, and has been in the collection of The Archaeological Museum since 1896. It is currently displayed in the lapidarium of the museum. The tombstone is of particular interest due to its rustic nature, and it is assumed that it was carved by a local stone mason in the 3rd century AD. It was erected in one of numerous Roman cemeteries in the Zagreb region, in the vicinity of the important road linking Emona (Ljubljana) and Siscia (Sisak).

The tombstone is made of limestone, a not particularly high quality stone, so it is fairly damaged. Nevertheless, images of the deceased and a part of the legend are clearly visible. Based on the inscription, we can conclude that a family was buried there: the head of the family was named Pontius, the name of his wife is unknown, and an individual named Marcus, whose relation to the first two is unclear, was also mentioned. The monument was unveiled by Darko Schneider, an art historian.

Pontius

placed for himself

and wife

and Marcus

Pontius

pos(u)it si(bi)

(e)t co(niu)g(i)

(e)t M(arco)

Translation: Ivica Degmedžić

Project: Dunja Gerić

The cast: Slavimir Slaviček

Unveiled: October 14 1990

RIMLJANIN U PETRINJSKOJ

Mramorna glava bradatog muškarca pronađena je oko 1870. godine prigodom kopanja zdenca posjednika Polišanskog u Petrinjskoj ul. 3. Nije nam znano kako je došla u posjed Ivana Kukuljevića pl. Sakcinskog, no on ju je 1873. godine darovao tadašnjem Arheološkom odjelu Narodnog muzeja (danas Arheološki muzej u Zagrebu).

Glava je isklesana u 3. stoljeću; zbog kvalitete možemo pretpostaviti da je riječ o portretu jednog od rimskih careva toga razdoblja, a kako je u blizini Petrinjske ulice bilo još nalaza iz antike (Trg N. Šubića Zrinskog, Trg bana Josipa Jelačića.) vjerojatno se tu nalazilo jedno manje rimsko naselje ili luksuznija vila rustika. Spomenik je otkrio tadašnji zagrebački gradonačelnik Mladen Vedriš.

Izrada odljevka: Josip Fluksi
Otkriven: 31. 5. 1992.

14

A ROMAN IN PETRINJSKA STREET

The marble head of a bearded male was discovered around the year 1870 during an excavation for a well at 3 Petrinjska Street. It is not known how it came into the possession of Ivan Kukuljević Sakcinski, but in 1873, he donated it to the Archaeological Department of The National Museum (today's Archaeological Museum in Zagreb).

The head was carved in the 3rd century and, on the basis of the quality of the workmanship, it may be hypothesized that it was a portrait of one of the emperors of that period. As more finds from the Roman period had been discovered nearby (on Zrinski, and Ban Jelačić Square), this was probably the location of a smaller Roman settlement or villa rustica. The monument was unveiled by then Zagreb's mayor at the time, Mladen Vedriš.

*The cast: Josip Fluksi
Unveiled: May 31 1992*

15

MAMUT

U FRANKOPANSKOJ

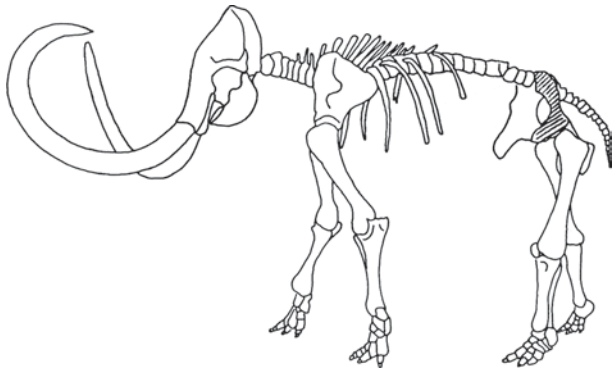
Početkom 20. stoljeća prigodom kopanja temelja zgrade u Frankopanskoj 10 - danas je to DK Gavella - pronađena je kost kuka vunastog mamuta (*Mammothus primigenius*). Original se čuva u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju u Zagrebu.

Ovaj gorostas koji je dosežao visinu i do šest metara obitavao je i u našim krajevima još prije dvadesetak tisuća godina. Na području Hrvatske poznato je preko trideset lokaliteta na kojima su nađeni njegovi ostaci. Izumro je koncem posljednjega ledenog doba prije petnaestak tisuća godina. I ovo je obilježje otkrio gradonačelnik Mladen Vedriš.

Izrada skulpture i odljev kosti: Ljiljana Tucaković-Mujagić
Stanislav Tucaković

Stručni suradnik: Darko Rukavina

Otkriven: 11. 6. 1992.

16

A MAMMOTH IN FRANKOPANSKA STREET

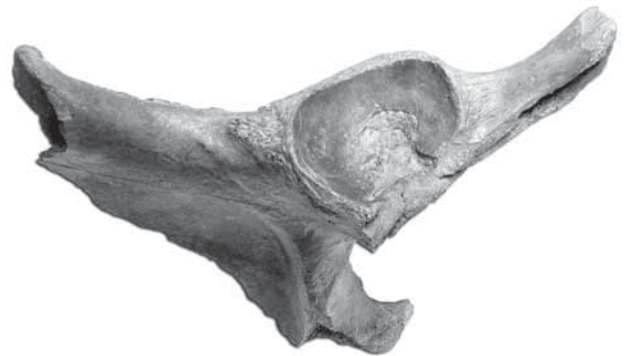
*At the beginning of the 20th century, during excavation for the foundations of a building at 10 Frankopanska Street – today known as the Gavella theatre – the hip bone of a hairy mammoth (*Mammothus primigenius*) was discovered. The original is in the collection of The Croatian Natural History Museum.*

This gigantic proboscidean, which reached a height up to six metres, lived in our regions some twenty thousand years ago. There are over thirty sites in Croatia known for containing remains of this species. It became extinct at the end of the last ice age, some fifteen thousand years ago. This monument was also unveiled by the mayor Mladen Vedriš.

*Sculpture and casting: Ljiljana Tucaković-Mujagić
Stanislav Tucaković*

Scientific adviser: Darko Rukavina

Unveiled: June 11 1992

17

STENJEVEC - ŽUPNA CRKVA

Na mjestu današnje župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Stenjevcu nalazilo se antici naselje. U neposrednoj blizini otkrivena je jedna od najvećih rimskodobnih nekropola ranocarskog razdoblja u sjevernoj Hrvatskoj (1.-2. st. poslije Krista). Od 1896. do 1898. godine iskopano je ukupno 128 grobova, dok je još jedan slučajno pronađen 1913. godine.

Na otvorenom prostoru između crkve i župnoga dvora od 1981. godine traju istraživanja starohrvatskog groblja datiranog od 11. do 13. stoljeća. Dosad su otkrivena 193 skeletna groba. S obzirom da se obilježje nalazi na sakralnom objektu otkrio ga je pomoćni biskup zagrebački Marko Culej.

Otkriven: 15. 8. 1992.

18

STENJEVEC - PARISH CHURCH

The site of the present parish church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary in Stenjevec was once the location of a settlement during the Roman period. Additionally, one of the largest Roman period cemeteries of the early Imperial period in Northern Croatia was discovered in the immediate vicinity (1st – 2nd centuries AD). A total of 128 graves was discovered between 1896 and 1898, and another was discovered by coincidence in 1913.

Excavation of the early croatian cemetery, dated from the 10th to the 13th century, have continued since 1981 in the area between the church and the parish residence. To date, 193 graves have been discovered. Due to the fact that the monument was placed on a sacred object, it was unveiled by Marko Culej, the auxiliary bishop of Zagreb.

Unveiled: August 15 1992

19

KRIŽANJE SAVSKE I VUKOVARSKKE

Neposredno pred početak Drugog svjetskog rata, na križanju Savske i tadašnje Varaždinske, a danas Ulice grada Vukovara, pronađena su dva antička paljevinska groba datirana u 1.-2. st. poslije Krista. Grobovi su slučajno otkriveni prigodom kopanja temelja za uglovnicu (projekt: arh. Hinko Bauer) u kojoj je trebao biti smješten auto-salon FIAT, dok se danas tu nalazi pivnica „Zlatni medo”. U grobovima su bili uglavnom pronalazeni keramički predmeti pa je i na ploči apliciran reljef keramičkog vrča s dvije ručke. Spomenik je otkrio Zvonimir Puškarić, pročelnik Gradskog ureda za kulturu.

Izrada odljevka: Josip Fluksi
Otkriven: 14. 10. 1992.

20

THE INTERSECTION OF SAVSKA ROAD AND VUKOVARSKA STREET

Immediately prior to the World War II, two Roman cremation graves, dated to the 1st – 2nd centuries AD, were discovered at the intersection of Savska Road and what was then Varaždinska Street (now Vukovarska Street). The graves were discovered while building the foundations for a curved building on the north-western corner of the intersection, designed by the architect Hinko Bauer as the display salon for FIAT, currently occupied by the «Zlatni medo» brewery. The graves contained primarily pottery material, and a relief of a double-handled jug was placed on the memorial. The monument was unveiled by Zvonimir Puškarić head of the City Office of Culture.

*The cast: Josip Fluksi
Unveiled: October 14 1992*

21

JUPITER U BANJAVČIĆEVOJ

U svibnju 1931. godine na samom početku Banjavčićeve ulice, na kućnom broju 3, pronađen je mali brončani kip rimskog boga Jupitera. Visina mu je iznosila 19,5 cm, a nastao je oko 300. godine poslije Krista. Kipić je ostao u privatnom vlasništvu i nikada nije došao u koji od zagrebačkih muzeja. Njegova replika – nešto uvećana – načinjena je prema sačuvanoj fotografiji i postavljena je ispred zgrade „Tekstilprometa”.

Zanimljivo je spomenuti da je i kopija bila triput ukradena tako da je Jupiter četiri puta nestao iz Banjavčićeve, no replika se svaki put vraćala na svoje mjesto. Spomenik je otkrio gradonačelnik Branko Mikša.

Oblikovanje Jupitera: Đorđe Jandrić
Otkriven: 18. 6. 1993.

JUPITER IN BANJAVČIĆEVA STREET

A small bronze statue of the Roman god Jupiter was found in May 1931 at 3 Banjavčićeva Street. The 19.5 cm high statue, made around the year 300 AD, remained in private ownership and was never acquired for any of the museums in Zagreb. A larger scale replica was made according to a preserved photograph and placed in front of the “Textilpromet” building.

It is interesting to note that over the years the statue was stolen on three occasions, but was returned every time. The statue was unveiled by Zagreb's mayor at the time, Branko Mikša.

The sculpture: Đorđe Jandrić
Unveiled: June 18 1993

AKONIJA SALVIJA NA KAPTOLU

Na renesansnu kaptolsku kulu sjeverno od Katedrale postavljena je kopija rimskog nadgrobnog spomenika isklesanog u 1. st. poslije Krista. Spomenik se do 19. stoljeća nalazio pohranjen u jednoj od kaptolskih kurija, a tada je prebačen u Arheološki odjel Narodnog muzeja – današnji Arheološki muzej u Zagrebu. Spomenik je otkrio biskup Đuro Kokša, a dao ga je isklesati Gaj Julije Paterno svojoj ženi Akoniji Salviji. Natpis glasi:

Aconia(a)
C(ai) filiae
Salviae
C(aius) Iulius
Paternus
uxori
rarissimae

Akoniji
Gajevoj kćeri
Salviji
Gaj Julije
Paterno
supruzi
kakvih je malo

Prijevod: Ivica Degmedžić
Izrada odljevka: Slavimir Slaviček
Otkriven: 26. 7. 1994.

ACONIA SALVIA ON KAPTOL

The copy of a Roman tombstone from 1st century AD was put up on the renaissance Kaptol tower north of the Cathedral. Until 19th century, the monument was kept at one of the chanceries of Kaptol and then moved to the archaeological department of The National Museum – today's Archaeological Museum in Zagreb. Unveiled by the bishop Đuro Kokša, the tombstone was sculpted and ordered by Gaius Iulius Paternus, who had the inscription carved for his wife Aconia Salvia. The inscription is as follows:

Aconia(a)
C(ai) filiae
Salviae
C(aius) Iulius
Paternus
Uxori
Rarissimae

To Aconia
To the daughter of Gaius
To Salvia
Gaius Iulius
Paternus
to his wife
of the rarest kind

Translation: Ivica Degmedžić
The cast: Slavimir Slaviček
Unveiled: July 26 1994

24

25

KRUNIŠTE STELE - GORNJI BUKOVEC

Godine 1995. slučajno je pronađen mramorni ulomak kruništa stele rimskodobnog nadgrobno spomenika na Gornjem Bukovcu kbr. 1. Spomenik je u vlasništvu obitelji Milčec i prema njihovu kazivanju bio je uzidan u temelje njihove drvene pradjedovske kuće da bi nakon njezinog rušenja i izgradnje nove zidanice bio "... za ukras postavljen u dvorište". Od kruništa je sačuvan samo središnji dio – portret starije ženske osobe s dugom kovrčavom kosom i lijevo od nje lav u ležećem položaju. Tijelo lava je oštećeno tj. nedostaje gornji dio koji je izravnani (najvjerojatnije je to posljedica uzidavanja u temelj kuće). Vidljiva je zadnja šapa s repom te prednja šapa koja je položena na ovnujsku glavu. Spomenik možemo datirati u 2.-3. st. poslije Krista i pretpostavljamo da se prvobitno nalazio na jednoj od rimskodobnih nekropola u blizini Gornjeg Bukovca ili na području Dubrave. Otkrio ga je Mladen Čutura, pročelnik Grdaskog ureda za kulturu.

Konzervacija i postavljanje spomenika: Slavimir Slaviček
Otkriven: 7. 2. 1999.

TOMBSTONE CRENELLATION - GORNJI BUKOVEC

In 1995, a marble part of the crenellation of a Roman tombstone was accidentally discovered at 1 Gornji Bukovac. The monument is in possession of the Milčec family. According to them, it was built in the foundations of their timber ancestral home. After the old house was demolished and the new, brick one, built, the monument was "put into the garden as a decoration". Only the middle part of the crenellation has been preserved – a portrait of an elderly woman with long curly hair with a lying lion to her left. The lion's body is damaged: the upper part is missing (probably as the result of being built in the house foundations). The hind leg with the tail and the front paw on the ram's head are still visible. The monument is dated to the 2nd – 3rd century AD and it is assumed that it was originally placed at one of the Roman graveyards in the vicinity of Gornji Bukovac or Dubrava. It was unveiled by Mladen Čutura, head of the City Office of Culture.

*Conservation and putting up of the monument: Slavimir Slaviček
Unveiled: February 7 1999*

26

27

KIT U PODSUSEDU

U zapadnom dijelu Zagreba, u Podsusedu, na mjestu gdje se rijeka Sava najviše približila istočnim obroncima Medvednice, prije 12-15 milijuna godina bilo je more, Panonsko more. Prije 150 godina tu se nalazio manji kamenolom koji su obilazili sakupljači starina – prvo Mijat Sabljar, a potom i ilirac Ljudevit Farkaš Vukotinović pa su na tom mjestu pronašli više od 1000 okamenjenih riba i gotovo 300 vrsta ondašnjih biljaka, a među njima i ostatke jednog morskog sisavca – kita. Radilo se o ostacima kostura jednog malog, “baby” kita koji se prije dvanaestak milijuna godina nasukao u jednom od morskih zaljeva ispod današnjih ruševina srednjovjekovnog Susedgrada. Nakon njegova otkrića u drugoj polovici 19. stoljeća i proučavanjem njegovih ostataka utvrđeno je da je riječ o potpuno novoj, dotad nepoznatoj vrsti pa je prema mjestu nalaznja u stručnoj paleontološkoj literaturi prozvan “Mesocetus agrami” ili “Zagrebački kit”. Kit je dug čak šest metara i to je naš najveći postavljeni spomenik. Njegova kopija postavljena je iznad potoka Podsusedsko Dolje – kao da i danas pliva.

Odljev kosti: Slavimir Slaviček
Obrada inoxa: Zdenko Šlibar
Stručni suradnik: Darko Rukavina
Otkriven: 22. 4. 2001.

THE PODSUSED WHALE

12 to 15 million years ago, large areas of Zagreb were under the Pannonian Sea. A 150 years old small quarry in Podsused, Zagreb's western part, was frequently visited by antique collectors - Mijat Sabljar and Ljudevit Farkaš Vukotinović, among others. There they uncovered more than 1000 fish fossils and almost 300 plant species. Among these findings, they uncovered the remains of a sea mammal; the remains of the skeleton of a “baby” whale which was stranded on the sea bay twelve million years ago. After it was discovered in the 19th century and after its remains were studied, it was established that it was a completely new and unknown species. In the paleontological literature it was named according to the place of discovery “Mesocetus agrami” or “the Zagreb whale”. The whale is six meters long and it is our biggest monument. Its replica was put up above the Podsusedsko Dolje stream – as if it is still swimming today.

The cast of the bones: Slavimir Slaviček
The sculpture: Zdenko Šlibar
Expert consultant: Darko Rukavina
Unveiled: April 22 2001

28

29

Jumbo plakat

Billboard

Otvorenje izložbe u galeriji Idealni grad, Gajnice, 11.2.2000.
Exhibition opening in Ideal City Gallery, 11th February 2000

30

Izrezivanje konture kita iz inox lima
Cutting out the contours of a Whale from inox sheet metal

Postavljanje kita, travanj 2001.
Installation of a Whale, April 2001

31

Otvorenje izložbe u galeriji Sutinska Vrela, 20.10.2000.
Exhibition opening in Sutinska Vrela Gallery, 20th October 2000

LAMPICA NA MIROGOJSKOJ CESTI

Prvi kršćani na zagrebačkom području živjeli su još u razdoblju Rimskog Carstva, a najraniji dokaz za njihovo postojanje je mala brončana svjetiljka – uljanica pronađena pedesetih godina 20-og stoljeća na Mirogojskoj cesti. Lampica je izlivena u bronci, tijelo ima oblik janjeta (*agnus dei*) i ima Kristov monogram. Original, koji se čuva u Arheološkom muzeju malih je dimenzija (dužina 95 mm), pa je zato replika uvećana i postavljena na križanje Mirogojske i Rockefellerove, a čast da je otkrije pripala je dr. Branki Vikić-Belančić, arheologinji koja je taj predmet otkrila i prva publicirala.

Izrada modela: Zdravko Ladiš

Otkriven: 11. 11. 2001.

OIL LAMP AT MIROGOJSKA ROAD

The first Christians in Zagreb lived at the time of the Roman Empire and the earliest evidence of their existence is a small bronze oil lamp discovered in the 1950's in Mirogojska Road. The oil lamp was cast in bronze, has the body in the shape of a lamb (agnus dei) with Christ's initials written over it. Due to small dimensions of the original (only 95 mm in length), the replica was enlarged and unveiled on the crossroads of Mirogojska Road and Rockefeller Street. The original is kept at The Archaeological Museum in Zagreb. The honor to unveil it went to Dr. Branka Vikić-Belančić, the archeologist who first discovered the artefact and did research and publication on it.

The cast: Zdravko Ladiš

Unveiled: November 11 2001

32

33

EGNATULEJ FLORENTIN U PARKU RIBNJAK

Iza leđa zagrebačke prvostolnice, a u središtu parka Ribnjak (nekadašnjeg biskupskog perivoja) postavljena je 161 cm visoka kopija nadgrobnog spomenika Rimljanina Egnatuleja Florentina. Original je isklesan u 2. st. poslije Krista, a kako je načinjen od vapnenca, relativno mekane vrste kamena, dosta je oštećen pa mu ni natpis nije u potpunosti sačuvan. Danas je izložen u Lapidariju Arheološkog muzeja u koji je dopremljen zahvaljujući angažmanu tadašnjeg ravnatelja Josipa Brunšmida, koncem 19. stoljeća „... a do 1873. bio je uzidan u kući (kaptolski marof) na Ribnjaku u Zagrebu.”

Natpis glasi :

*D(is). M(anibus)
L(ucio). Egnatuleio
L(ucii). f(ilio). Florentino
a[n(norum). XXX. pater
f]f(aciendum). c(uravit). h(ic). s(iti).
s(unt)*

Bozima Manima
Luciju Egnatuleju
Lucija sinu, Florentinu
tridesetogodišnjaku, otac
dao načiniti. Ovdje su sahranjeni.

34

Prijevod: Ivica Degmedžić
Izrada odljeva: Slavimir Slaviček
Otkriven: 25.10.2014.

EGNATULEIO FLORENTINO IN PARK RIBNJAK

A 161 cm tall copy of a tombstone of Egnatuleio Florentino was unveiled in the middle of the Ribnjak Park, behind the Zagreb cathedral. The original was made in the 2nd century AD. As it was made of limestone, a relatively soft stone, it is badly damaged and the inscription is not completely preserved. Today, it is exhibited in the collection of stone monuments at the Archaeological Museum in Zagreb. It was brought there by the efforts of Josip Brunšmid, the director of the Archaeological Museum, at the end of the 19th century. «...and until 1873 it was built in the house at Ribnjak in Zagreb.»

The inscription:

*D(is). M(anibus)
L(ucio). Egnatuleio
L(ucii). f(ilio). Florentino
a[n(norum). XXX. pater
f]f(aciendum). c(uravit). h(ic). s(iti).
s(unt)*

To the Mani Gods
To Lucio Egnatuleio
To Florentino, the son of Lucius
father to a thirty year old
father had it made. Here are buried

35

Translation: Ivica Degmedžić
The cast: Slavimir Slaviček
Unveiled: October 25 2014

RIMSKI CAREVI

Na području grada pronađeni su deseci pojedinačnih primjeraka novca rimskih careva i carica na više lokaliteta. To su npr. August na Trgu sv. Marka, Hadrijan na Zrinjercu, Faustina Starija u Tkalčičevoj, Domicijan u Mletačkoj te Dioklecijan na Trgu bana Josipa Jelačića. Godine 1888. na tadašnjem Jelačić-placu, prigodom kopanja rupa za temelje zgrade posjednika Gavelle na kućnom broju 12, pronađen je brončani novac cara Dioklecijana iskovan 299. godine u carskoj kovnici novca u Ticinumu u Italiji.

Izrada modela: Zdravko Ladiš

ROMAN EMPERORS

Dozens individual copies of coins belonging to Roman emperors and empresses were found in the Zagreb area. The coins portray August, found at St. Mark's Square, Hadrian, at Zrinjevac Park, Faustina senior, in Tkalčičeva Street, Domicijan, in Mletačka Street and Diocletian, found at Ban Jelačić Square. In 1888, on what was then Ban Jelačić Square, while digging holes for the foundations of the building for Gavelle's landlord, a bronze coin belonging to the emperor Diocletian was found. The coin was mint in the year 299 in the imperial coin mint in Ticinum, Italy.

The cast: Zdravko Ladiš

36

37

ZORAN GREGL

Rođen je u Zagrebu 1952. godine gdje je diplomirao povijest i arheologiju na Filozofskom fakultetu te 1995. doktorirao s temom "Grobovi i nekropole ranocarskog razdoblja u hrvatskom dijelu provincije Gornja Panonija". Od 1979. godine zaposlen je u Arheološkom muzeju u Zagrebu, trenutačno kao muzejski i znanstveni savjetnik. Bavi se antičkim razdobljem s osobitim osvrtnom na prometnice i nekropole ranocarskog i kasnocarskog razdoblja u sjevernoj Hrvatskoj. Vodio je arheološka istraživanja u Zagrebu, Đakovu, Gornjoj Vasi, Brateljima i Mrzlom Polju na Žumberku, Donjim i Gornjim Čehima, Botincu, Hrastju kod Zeline, Turopolju... Autor je (ili koautor) brojnih izložbi: Rimskodobna nekropola Zagreb-Stenjevec, Gornja Vas, Stari Rimljani u Novom Zagrebu, Rimske nekropole sjeverne Hrvatske, Zagreb prije Zagreba, Žumberak od prapovijesti do kasne antike, Oživljene kulture – arheološka otkrića na Gorjancih-Žumberku, Transparentna ljepota - staklo iz hrvatskih muzeja itd. te stalnih postava antike u Arheološkom muzeju u Zagrebu i Samoborskom muzeju. Napisao je knjige *Rimljani u Zagrebu*, *Rimske nekropole sjeverne Hrvatske*, *Zagrebačke ulice*, *Žumberak i Latobici (hommage jednoj planini)* te više desetaka arheoloških članaka i rasprava u stručnim časopisima i katalozima zajedničkih izložbi.

NENAD JANDRIĆ

Arheolog po obrazovanju, rođen je 1954. god. u Ljubljani. Od 1987. godine zaposlen je u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju kao voditelj izdavačke djelatnosti, marketinga i promidžbe. U ulozi koordinatora sudjelovao je u realizaciji brojnih izložbi u zemlji i inozemstvu (*Krapinski pračovjek-spomenik svjetske baštine*, *Brusina – naš suvremenik*, *Neandertalci iznova...*) Kao potpredsjednik organizacijskog odbora sudjelovao je u organizaciji Svjetskog simpozija vezanog za 100. obljetnicu otkrića krapinskog pračovjeka. Uz organizaciju tiska mnogih muzejskih publikacija jedan je od urednika bibliofilskih izdanja posvećenih prirodoslovcima Spiridionu Brusini i Franji Koščecu.

Sudjelovao je u projektu uređenja ulaznih veža i atrija Muzeja u kojem dominantno mjesto zauzima *Kameno-spisna karta Hrvatske*.

Utemeljitelj je i član programskog odbora Klupske kazališno-glazbene scene AMADEO koja od 2000. godine do danas djeluje u atriju Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja. S Radom Vnuk i Vatroslavom Kulišem od 2010. godine u HPM-u vodi izložbeni projekt posvećen uspomeni na akademsku slikaricu i grafičarku Izabelu Šimunović (1970. – 2010.) koji predstavlja hrvatske likovne umjetnike čija su djela inspirirana prirodoslovnom tematikom (Izabela Šimunović, Vladimir Filakovac, Denis Krašković, Petar Dolić, Bane Milenković...).

U dnevnom tisku objavio je više desetaka prikaza i stručnih članaka.

ZORAN GREGL

Born in Zagreb, in 1952, graduated history and archeology from the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. He earned his doctoral degree in 1995 with a thesis titled "Graves and Graveyards of the Early Imperial Period in the Croatian Part of the Upper Pannonia Province". He has been employed in the Archaeological Museum in Zagreb since 1979. He is currently a museum and science adviser. His research interest is in the Roman period with an emphasis on roads and graveyards in the early Christian and late imperial periods in northern Croatia. He lead archaeological excavations in Zagreb, Đakovo, Gornja Vas, Bratelji and Mrzlo Polje at Žumberak, at Donji and Gornji Čehi, Botinec, Hrastje near Zelina, and Turopolje, among others. He authored or co-authored numerous exhibitions: Roman graveyard Zagreb-Stenjevec, Gornja Vas, Old Romans in New Zagreb, Roman graveyards in northern Croatia, Zagreb before Zagreb, Žumberak – from prehistoric times until late Antiquity, Relived cultures – archaeological discoveries in Gorjanci-Žumberak, Transparent beauty-glass from Croatian Museums etc., and permanent exhibitions of antiquity at the Archaeological Museum in Zagreb and at the Museum of Samobor. He authored several books: "The Romans in Zagreb", "The Roman graveyards in northern Croatia", "The streets of Zagreb", "Žumberak and Latobici (hommage to the mountain)", and numerous archaeological papers in professional journals and catalogues of collective exhibitions.

NENAD JANDRIĆ

Born in 1954 in Ljubljana, Nenad is an archaeologist by education. He works in the Croatian Natural History Museum as Head of publishing and marketing. He was involved in organization and realization of various exhibitions in Croatia and abroad ("Krapina Neanderthal – World Heritage Monument", "Brusina – our contemporary", "Neanderthals Again", among others). As vice-president of organization committee, Nenad was involved in the organization of a World Symposium marking 100 years from the discovery of Krapina Neanderthals. He is one of the editors and coordinators of bibliophilic editions dedicated to Spiridion Brusina and Franjo Koščec. He was involved in a restoration of the entrance and the atrium in the Natural History Museum, and its main attraction, the stone map of Croatia. Nenad is also a founder and a member of the organization and programme board of Amadeo Theatre and Music Company, which operates in the Natural History Museum atrium since 2000. Along with Rada Vnuk and Vatroslav Kuliš, Nenad organizes and leads a series of exhibitions dedicated to the academic painter and graphic artist Izabela Šimunović (1970 - 2010), aimed at promoting artists whose work is inspired by natural history themes (Izabela Šimunović, Vladimir Filakovac, Denis Krašković, Petar Dolić, Bane Milenković...). Nenad has published a number of publications in daily press and journals.

ŽELJKO KOVAČIĆ

Rođen 1951. godine u Sisku.

Arhitekt koji se osim "klasičnom" arhitekturom (obiteljske kuće, interijeri Ham-Ham, Globtour u Zagrebu, Muzej krapinskih neandertalaca u Krapini, Romanička kula Starog Grada Ozalj, Oranžerija dvorca Eltz, Galerija Vidović u Splitu, kiosk Tehničkog muzeja u Zagrebu, Moderna Galerija...) bavi postavima izložbi u zemlji i inozemstvu (Krapinski pračovjek, Gundulićev san, Vučedol, Temporibus domino Branimerero, La Nave Va, Antičko staklo Argyruntuma, Zašto su leptiri šareni, Idoli, Smeće, Bitka kod Siska, Die Neandertaler und die Anfänge Europas, Slike mira, Stoljeće promjena, Vučedolski Orion, Vučedolski hromi bog, Secesija u Hrvatskoj, Falusom protiv uroka, Potok u srcu Zagreba, Skriveno blago, Otto Antonini, Zlatno doba Kranja, Mors porta vitae, Julije Klović, Iso Kršnjavi, Transparentna ljepota...), stalnim postavima muzeja (Samoborski muzej, Muzej grada Zagreba, Muzej Sisak, Muzej Nin, Branič kula Dubovac, Zavičajni muzej Ozalj, Memorijalni stan M. i B. Krleže, Mjesto sjećanja - Vukovarska bolnica 1991., Tifološki muzej, Muzej krapinskih neandertalaca, Gorenjski muzej Kranj), industrijskim oblikovanjem (boca za vinjak Glembay, Badelove rakije, kravate Croata, službeni stolac kongresa P.E.N. u Dubrovniku...), grafičkim dizajnom (monografija Ivica Propadalo, Viktor Kovačić...), kao i kulturološkim akcijama (Pučke svečanosti, Total projekcija, Karneval Zagreb...).

40

ŽELJKO KOVAČIĆ

Željko was born in 1951 in Sisak. He is an architect who, besides "classic" architecture (family houses, interiors - Ham Ham, Globtour Zagreb, Museum of Krapina Neanderthals in Krapina, Romanic Tower in Ozalj's Old town, Eltz Castle Conservatory, Vidović Gallery in Split, Technical Museum in Zagreb Kiosk, Modern Gallery, etc.), his occupation is museum exhibitions in Croatia and abroad (Krapina Neanderthals, Gundulić's Dream, Vučedol, Tempuribus Domino Branimerero, La Nave Va, Antic Glass of Argyruntum, Why Butterflies Have Colors, Idols, Rubbish, The Battle of Sisak, Die Neandertaler und die anfänge Europas, Pictures of peace, The Century of Changes, The Vučedol Orion, The Lame God of Vučedol, Art-deco in Croatia, Phallus against Spells, A creek in the heart of Zagreb, The Hidden Treasure, Otto Antonini, Golden Age of Kranj, Mors Porta Vitae, Julie Klović, Iso Kršnjavi, Transparent Beauty etc.). Also, Željko's work includes permanent exhibition design (Museum of Samobor, Zagreb City Museum, Museum of Sisak, Museum of Nin, Dubovac Tower, Ozalj Homeland Museum, Museum of Krapina Neanderthals, Gorenjska Museum Kranj), industrial design (bottle for Glembay brandy, Badel's grapes, Croata ties, official chair of P.E.N. congress in Dubrovnik etc.), graphic design (monograph Ivica Propadalo, Viktor Kovačić, etc.) and cultural activities (Public festivities, Total projection, Zagreb Carneval etc.).

SLIKE S OTVORENJA

PHOTOS FROM OPENINGS

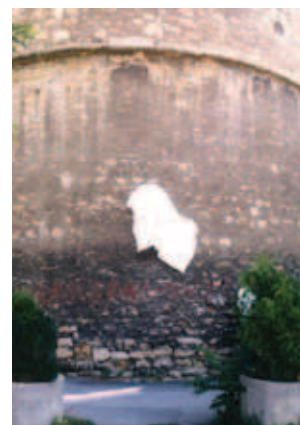
Otvorenje Rimljanina u Petrinjskoj, 31.5.1992.
Unveiling of a Roman in Petrinjska Street, 31st May 1992

Otvorenje Mamuta u Frankopanskoj, 11.6.1992.
Unveiling of a Mammoth in Frankopanska Street, 11th June 1992

Postava u Savskoj, 14.10.1992.
Preparation works in Savska Street, 14th October 1992

Pred otvorenje Akonije Salvije na Kaptolu, 26.7.1994. / Moments before unveiling the Aconia Salsvia on Kaptol, 26th July 1994

41

Otvorenje Akonije Salvije na Kaptolu, 26.7.1994.
Unveiling of the Aconia Salvia on Kaptol, 26th July 1994

42 Otvorenje Jupitera u Banjavčicevoj, 18.6.1993.
Unveiling of Jupiter in Banjavciceva Street, 18th June 1993

Otvorenje izložbe u Galeriji Modulor, 6.5.1998.
Exhibition opening in Modulor Gallery, 6th May 1998

Otvorenje Lampice na Mirogojskoj cesti, 11.11.2001.
Unveiling of an oil lamp in Mirogojska road, 11th November 2001

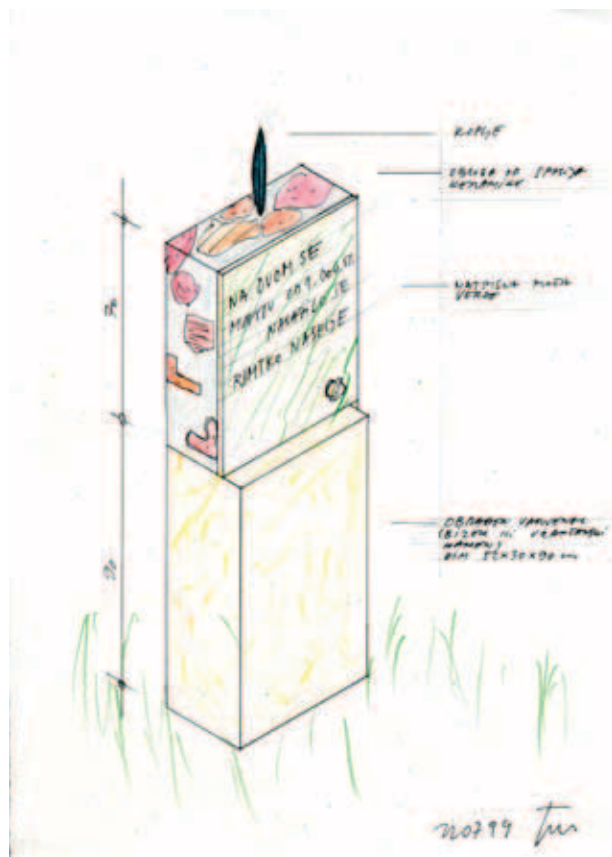
Vitrina za prezentaciju akcije u pivnici Zlatni Medo
Zagreb while it wasn't display case in "Zlatni Medo" brewery

Otvorenje kita u Podsusedu, 22.4.2001.
Unveiling of a Whale in Podsused, 22nd April 2001

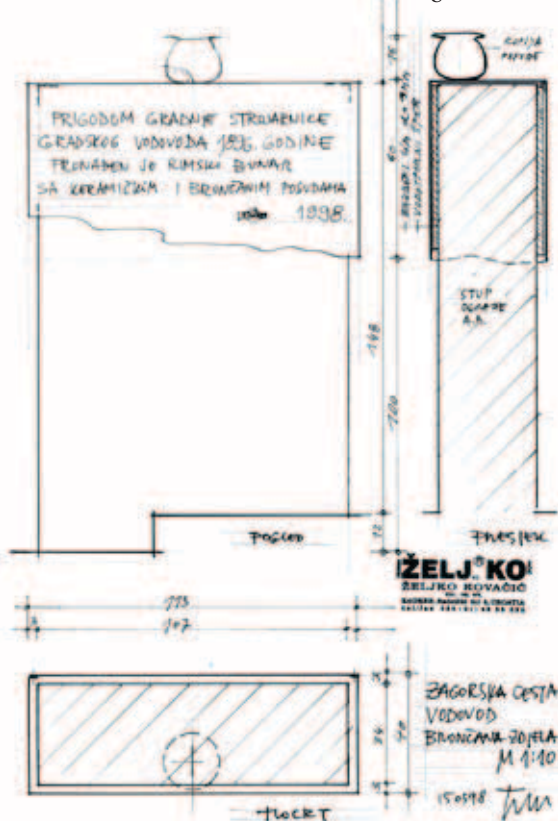
NEREALIZIRANI PROJEKT UNREALISED PROJECTS

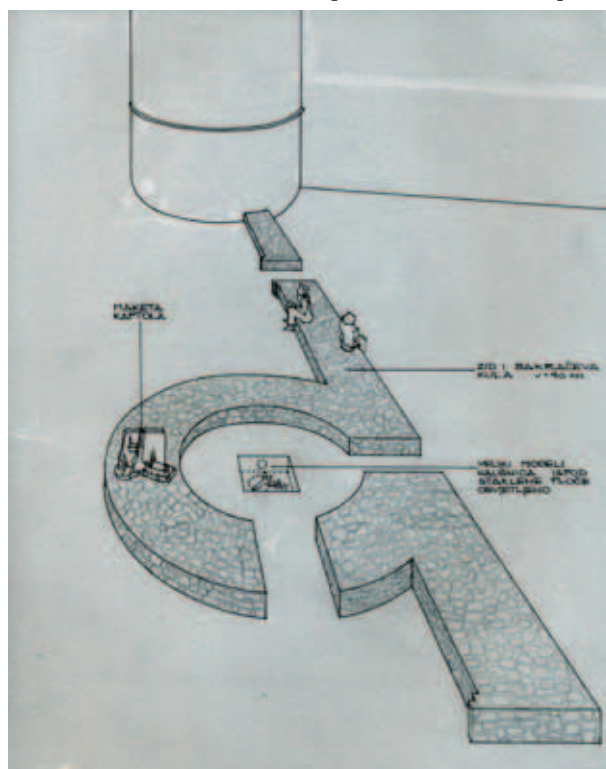
Kustošija, Ilica 312, ostatci rimskog naselja
Remains of Roman settlement in Kustošija

44

Zagorska cesta, rimski bunar
Roman well on Zagorska Road

Kaptol, starohrvatska nekropola
Kaptol, old Croatian necropolis

45

1990. g.

„Poncije se vratio u Kerestinec“ – Vjesnik, 27. 10. 1990., T. Šola

1992. g.

„Mamut u Frankopanskoj“ – Večernji list, 12. 6. 1992., M. L. Š.

„Pretpovijest Zagreba“ – Večernji list, 12. 6. 1992., H.

„Mamut u "Gavelli"“ – Vjesnik, 12. 6. 1992., K. R.

„Rimljanin u Petrinjskoj ulici“ – Internacionalni tjednik, 22. 6. 1992., Ž. K.

„"Dugo trajanje" Zagreba“ – Komunalni vjesnik, 30. 6. 1992., Slavko Dakić

„Mamut u Gavelli“ – Komunalni vjesnik, 30. 6. 1992., K. D.

„"Stariji" od mamuta...“ – Večernji list, 12. 7. 1992., Nevenka Mikac

„Rim u izlogu“ – Večernji list, 15. 10. 1992., V. Ša.

„Zagreb prije 1094. godine“ – Kontura, 11/12-92, Olga Vujović

„Senzacija za gablec“ – Večernji list, 17. 11. 1992., Dražen Ilinčić

„Potraga za izgubljenim bogom“ – Večernji list, 29. 12. 1992., D. I.

„Spome ploča nekropoli“ – Novi Vjesnik, 14.10.1992.

1993. g.

„Mamutska posla“ – Vikend, 29. 1. 1993., Vesna Švec

„Spomenik Jupiteru“ – Vjesnik, 19.6.1993.

„Jupiter dobio spomenik“ – Večernji list, 19. 6. 1993., I. B.

„Jupiter u Banjavičicevoj“ – Komunalni vjesnik, br. 88, god. IX., 30. 6. 1993., K. E.

„Rimski bog Jupiter“ – „Obavijesti“ Hrvatskog arheološkog društva, br. 2, god. XXV/1993., Marina Šegvić

„Zagreb 1094. - 1994.“ – TZ Grada Zagreba, Program, svibanj 1993.

1994. g.

„Tisuće godina vjernosti“ – Večernji list, 26. 7. 1994., D. I.

„Akoniji, Gajevoj kćeri...“ – Slobodna Dalmacija, 27. 7. 1994., V. Švec

„Supruzi kakvih je rijetko“ – Vjesnik, 27. 7. 1994., Branka Džebić

„Zagreb dok ga još ni bilo“ – Vjesnik, 30. 7. 1994., Branka Džebić

46

1996. g.

„Klesar i nesvjesna gramatika“ – Vjesnik, 2. 3. 1996., Zlatko Vidulić

1997. g.

„Jupiter nestao i treći put!“ – Večernji list, 26. 2. 1997., T. Vukić

„Jupiter četvrti put među Zagrepčanima“ – Večernji list, 25.6.1997., TV.

1998. g.

„"Zagreb dok ga još ni bilo" u galeriji "Modulor"“ – Večernji list,

7. 5. 1998., T. V.

„Susret s prošlošću“ – Vjesnik, 7. 5. 1998., Bernarda Bernardić

„Zagreb dok ga još ni bilo“ – Slobodna Dalmacija, 9. 5. 1998., G. I.

„Zagreb prije Zagreba“ – Jutarnji list, 21.5.1998., dr. Stašo Forenbaher

„Rimski spomenik na Gornjem Bukovcu“ – Večernji list, 1.10.1998., TV.

„Ni Ljuština više ne zna tko s kim ne razgovara“ – Večernji list,

10.4.1998., M. Mitrović

1999. g.

„Spomenik rimskog 'tajkuna' na Gornjem Bukovcu“ – Večernji list,

26. 1. 1999., T. V.

„Svečano otkrivanje rimskog spomenika“ – Vjesnik, 6. 2. 1999.

„Rimska stela na Gornjem Bukovcu“ – Večernji list, 8. 2. 1999., T. V.

„Rimska stela s Bukovca“ – Vjesnik, 8. 2. 1999., Marina Tenžera

„Krunište rimske stele“ – Slobodna Dalmacija, 8. 2. 1999., Ž. P.

„Na Bukovcu svečano otkriven dio spomenika iz rimskog doba“ –

Jutarnji list, 8. 2. 1999., T. Obad

„Starorimska stela na Bukovcu“ – Komunalni Vjesnik, 12. 2. 1999., Ante Maršić

„Rimska stela na Bukovcu“ – Glas Koncila, 14. 2. 1999., Č.

2000. g.

„Izložba pomaže zagrebačkom kitu da ponovno zapliva“ – Večernji list,

11. 2. 2000., T. V.

„Centar za kulturu i obrazovanje Susedgrad ulovio kita u –

Podsusedu“ – Novi list, 12. 2. 2000., V. T.

„Zagrebački kit vraća se u Susedgrad“ – Večernji list, 12. 2. 2000., T.K.

„Hoće li zagrebački kit ponovno zaplivati?“ – Vjesnik, 15. 2. 2000.,

Marina Tenžera

„Zagrebački kit vraća se u Podsused“ – Komunalni vjesnik,

220/2000, 13. 3. 2000., K. Eterović

„Najstariji zagrebački kit“ – Jutarnji list, 28. 3. 2000., A. O., K. S.

„Fosilni ostaci bebe kita stari 13 milijuna godina“ – Jutarnji list,

31. 3. 2000., K. S., A. O.

„Pomozite zagrebačkom kitu“ – Vjesnik, 1. 4. 2000., Darko Rukavina

„Zagrebački kit star 13 milijuna godina vraća se u Podsused“ –

Jutarnji list, 2. 4. 2000., Alenka Ostrihon i Korana Sutlić

„Ponovno „zaplivao“ zagrebački kit“ – Novi list, 2. 4. 2000.

„„Zagrebački kit“ ove godine u Susedgradu“ – Večernji list, 2. 4. 2000., N. D.

„Zagrebački kit nasukan u muzeju“ – Vjesnik, 2. 4. 2000., I. Ušćumlić

„Agramer star 13 milijuna godina“ – Novi list, 7. 4. 2000., Vlatka Tenšek

„Predloženo postavljanje zidića ispred Zagrebačke katedrale“ –

Vjesnik, 9. 4. 2000., Iva Ušćumlić

„Spomenik zagrebačkom kitu“ – Vjesnik, 22. 4. 2000.

„Mesocetus Zagrebiensis“ – Hrvatska vodoprivreda, travanj 2000., Mihajlo Filipović

„Zagrebački kit ponovno pliva!“ – Kvskoteka, 19. 5. 2000., H. Prčić

„Zagrebački kit vraća se u Podsused“ – Večernji list, 26. 5. 2000., IKZ

„Izabrani spisi“ – Vijesti Hrvatskoga geološkog društva, lipanj 2000.,

Božidar Kanjet

„Zagrebački kit iz Panonskog mora vratio se doma u Susedgrad“ –

Hrvatska vodoprivreda, lipanj 2000., dr.sc. Nives Štambuk -

Giljanović, dipl.inž; mr.sc. Tomislav Megla, dipl.ing.grad.

„Jupiter ukraden i treći „put“ – Večernji list, 20. 9. 2000., T. V.

„Spomenik zagrebačkom kitu“ – Jutarnji list, 18. 10. 2000., E.K.

„Zagrebački kit vraća se u Podsused“ – Večernji list, 18. 10. 2000., TV.

„Jupiter peti put među Zagrepčanima“ – Večernji list, 10. 11. 2000., TV.

2001. g.

„Zagrebački kit zaplivao podsusedskim potokom“ – Večernji list,

1. 4. 2001., M. A. B.

„Zagrebački kit nakon 11 milijuna godina dobio spomenik u

Podsusedu“ – Jutarnji list, 1. 4. 2001., Korana Sutlić

„U Podsusedu postavljena replika „zagrebačkog kita“ – Vjesnik, 1.

4. 2001., Milan Koštro

„Otkriven spomenik „Zagrebačkom kitu“ – Večernji list, 23. 4.

2001., M.A.B.

„Kita zalili vodom kako bi se „bolje osjećao...“ – Vjesnik, 23. 4.

2001., MBK

„Stanovnici Podsuseda okupali kita“ – Jutarnji list, 23. 4. 2001.,

M. Aršić

„Vandali opet ukrali Jupitera“ – Vjesnik, 2. 6. 2001., D. Ž.

„Svečano otkrivena kopija najstarijeg dokaza kršćanstva“ – Jutarnji

list, 12. 11. 2001., A. Puškadija

„Svjetiljka na uglu Mirogojske i Rockefellerove“ – Novi list,

12. 11. 2001., N. C.

„Ranokršćanska svjetiljka na Mirogojskoj cesti“ – Večernji list,

12. 11. 2001., T. Vukić

„Povijesna memorija na gradskim ulicama“ – Vjesnik, 12. 11.

2001., Goran Jovetić

„Open-Air Museum Exhibits“ / „Muzejski eksponati na otvorenom“ –

Dobrodošli u Zagreb, broj 6, proljeće 2001., Bruno Sušan

2005. g.

„Antika u Zagrebu“ – Hrvatska revija, broj 2, godište V/2005., travanj

2005., Zoran Gregl:

„Čuvari memorije u prostoru“ – Hrvatska revija, broj 2, godište

V/2005., travanj 2005., Tomislav Premerl

2007. g.

„Pivo uz mamuta i zagrebačkoga kita“ – Večernji list, 2. 10. 2007.,

Martin Pulić

„Put u zagrebačku prošlost“ – Vjesnik, 3. 10. 2007., Barbara

Vujanović

„Izložba o Zagrebu prije 1094. godine“ – Metropol, 4. 10. 2007.,

Morana Đurčević

„Naš Zagreb dok ga još ni bilo!“ – Zagrebački komunalni vjesnik,

10. 10. 2007.

2009. g.

„Desetak muzeja na otvorenom“ – Zagreb.hr, 21. 8. 2009., K. B.

2010. g.

„Zagreb dok ga još ni bilo“ – Meridijani, broj 150, godina XVII./2010.,

prosina 2010., Lara Černicki

2011. g.

„Tragovima Rimljana u Zagrebu“ – Gimnazija Lucijan Vranjanin,

Zagreb, 2011.

47

ZAGREB DOK GA JOŠ NI BILO - PRIJE 1094.

ZAGREB WHILE IT WASN'T - BEFORE THE YEAR 1094

AKCIJU SU POMOGLI:

EXPORTDRVO
FERIMPORT
GRADSKI FOND ZA KULTURU
HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA
REPUBLIČKI FOND ZA KULTURU
TEKSTILPROMET
TURISTIČKI URED ZAGREB
CONEX
EUGEN GAJŠAK
HRVATSKE VODE
ZAGREBAČKA BANKA
SPLITSKA BANKA
TRIGLAV OSIGURANJE
GRADSKI URED ZA OBRAZOVANJE, KULTURU I SPORT
i mnogi drugi

svi iz Zagreba

Svi originali prema kojima su izrađeni odljevci, pohranjeni su u Arheološkom muzeju u Zagrebu i Hrvatskom prirodoslovnom muzeju.

The Archaeological Museum in Zagreb and the Croatian Natural History Museum are the owners of all the original material according to which the replicas were made.

Koncepcija *Initial idea*

Zoran Gregl
Nenad Jandrić
Željko Kovačić

48

Autor opisa *Descriptions*

Zoran Gregl

Lektura *Proofreading*

Tihomila Težak - Gregl

Prijevod na engleski *English translation*

Vida Lukić
Petar Jandrić
Jakov Jandrić
Dora Tadić

Dizajn vodiča *Guidebook design*

Željko Kovačić

Fotografije *Photographs*

Filip Beusan
Zoran Gregl
Željko Kovačić
Igor Krajcar

Crteži *Drawings*

Miljenko Gregl

Nakladnik *Publisher*

Arheološki muzej u Zagrebu
Trg Nikole Šubića Zrinskog 19

Za nakladnika *For the publisher*

Jacqueline Balen

Naklada *Issued*

1000 primjeraka
/ copies

Tisak *Print*

Tiskara Zelina

ZAGREB, listopad 2014.
ZAGREB, October 2014

ISBN: 978-9536789-85-6

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilne knjižnice u Zagrebu pod brojem 887498.